

6. Оліфіров О.В. Контролінг інформаційної системи підприємства. Монографія / Оліфіров О.В. – Донецьк: ДонДУЕТ ім. М. Туган-Барановського, 2003. – 325 с.
7. Садеков А.А. Инвестиционная привлекательность предприятия (методология и методика оценки). Монография. / А.А. Садеков, Н.А. Лисова. – Донецьк: ДонГУЭТ им. М. Туган-Барановского, 2001. – 270 с.
8. Половинкин С.А. Управление финансами предприятия: Учебно-практическое пособие / С.А. Половинкин. – М.: ИД ФБК-ПРЕСС, 2001. – 376 с.
9. Савчук В.П. Управление финансами предприятия / В.П. Савчук. – М.: БИНОМ: Лаборатория знаний, 2003. – 480 с.

УДК 331.548

ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ З УРАХУВАННЯМ ВИМОГ СУЧАСНОГО ЕТАПУ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Бойко А.М., асистент кафедри міжнародної економіки Донецького національного університету

На сучасному етапі економічного розвитку стан ринку праці є глобальним соціальним параметром, що визначає матеріальне та соціальне становище економічно активного населення. В умовах функціонування сучасного ринку праці особливої актуальності набули питання збалансованості попиту та пропозиції робочої сили. Співвідношення вищезазначених складових ринку праці є основою та однією з обов'язкових умов ефективного регулювання ринку праці, зайнятості та безробіття.

Вагомий внесок у дослідження стану ринку праці внесли такі вітчизняні і зарубіжні вчені, як Бандур С.І., Богиня Д.П., Боровик В.С., Брич В.Я., Васильченко В.С., Волгін Н.А., Грیشнова О.А., Данилишин Б.М., Калініна С.П., Карпінський Б.А., Лібанова Е.М., Лук'янченко Н.Д., Никифорова В.Г., Петюх В.М. та інші.

Метою статті є дослідження стану ринку праці України в контексті економічних процесів, що відбуваються на сучасному етапі економічного розвитку.

Для дослідження перспектив економічного розвитку України, зокрема, за рахунок людських ресурсів, необхідно проаналізувати сучасний стан загальнонаціонального ринку праці.

Попит на роботу силу необхідно аналізувати у взаємозв'язку з пропозицією робочої сили. Це парна категорія, яка має два полюси свого прояву, щодо яких чітко виражені взаємозв'язок та взаємообумовленість. Без попиту пропозиція робочої сили не може бути реалізована. В свою чергу, без пропозиції робочої сили попит на неї залишається також нереалізованим ані якісно, ні кількісно. Попит на роботу силу та пропозиція робочої сили нерозривно пов'язані між собою, залежні один від одного.

Пропозиція робочої сили на національному ринку праці забезпечується економічно активним населенням – частиною всього населення держави обох статей віком від 15 до 70 років. Рівень економічної активності населення України протягом останніх дванадцять років коливається від 62 до 64 % (рис. 1).

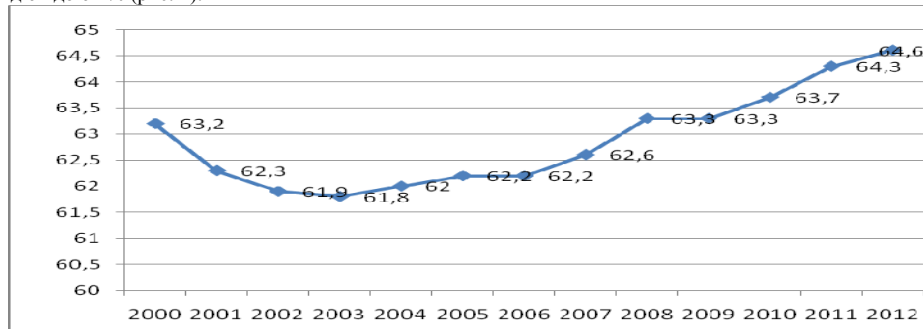

Рис. 1. Рівень економічної активності населення віком 15-70 років у 2001-2012 роках, тис. осіб [1]

В Україні чисельність економічно активного населення є достатньо стабільною, незважаючи на зменшення загальної чисельності населення країни (рис. 2): у 2012 р. дорівнювала 22011,5 тис. осіб, зменшившись у порівнянні з 2000 р. лише на 819,3 тис. осіб.

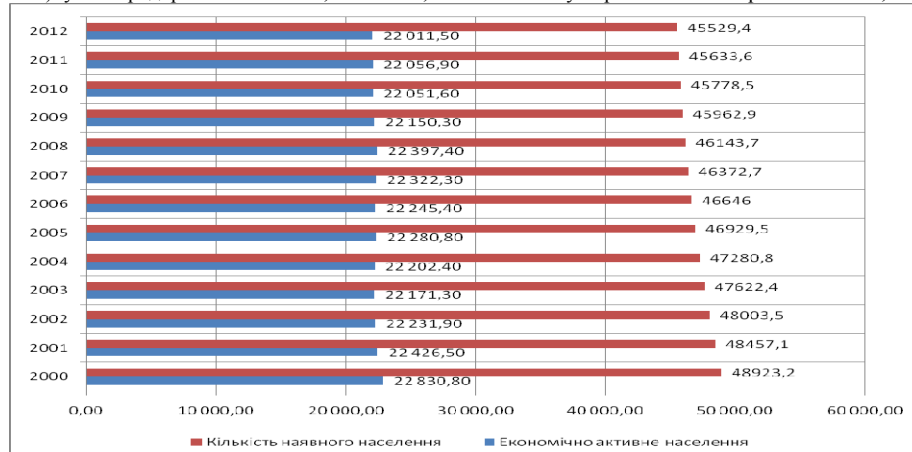

Рис. 2. Чисельність наявного та економічно активного населення України у 2000-2012 роках, тис. осіб [1]

Основними причинами економічної неактивності в Україні є перебування громадян на пенсійному забезпеченні (за віком, по інвалідності, на пільгових умовах), професійне навчання з відривом від виробництва та зайнятість в домогосподарствах (табл. 1).

Таблиця 1

Склад економічно неактивного населення у 2004-2011 роках [1]

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Всього, тис. осіб	13622,9	13559,7	13542,1	13312,0	12971,1	12823,0	12575,5	12 265,5	12055,3
у тому числі за причинами, %:									
пенсіонери за віком, по інвалідності та на пільгових умовах	49,1	47,7	48,7	49,4	49,6	49,2	48,8	49,3	50,3
учні, студенти	26,7	27,2	27,6	27,2	26,8	25,2	25,7	25,0	24,5
зайняті в домогосподарстві, перебувають на утриманні	12,5	14,8	16,4	17	17,7	18,6	19,5	20,8	20,6
не працювали за станом здоров'я, через хворобу	2,0	2,3	2,3	2,0	1,9	2,1	1,8	1,3	1,2
зневірені	2,9	2,1	1,5	1,3	1,1	1,5	1,3	1,0	0,9
не знають, де і як шукати роботу	0,9	0,9	0,5	0,5	0,3	0,4	0,3	0,2	0,3
вважають, що немає підходящої роботи	0,7	0,8	0,7	0,5	0,5	0,7	0,6	0,6	0,6
мають сезонний характер роботи, сподіваються повернутися на попередню роботу	1,2	1,0	0,7	0,4	0,6	0,8	0,7	0,4	
інші	4,0	3,2	1,6	1,7	1,5	1,5	1,3	1,4	1,3

Слід відзначити, що позитивними тенденціями, які сформувалися у структурі економічно неактивного населення протягом останніх років, є значне зменшення питомої ваги тих, хто зневірівся у пошуках роботи (майже у 2 рази), та тих, хто не знає, де і як шукати роботу (у 3 рази). Це є свідченням підвищення ефективності функціонування ринку праці України. Крім того, значною мірою збільшилась частка громадян, зайнятих у домогосподарствах, або тих, хто перебуває на утриманні, що свідчить про підвищення рівня доходів населення, у тому числі нетрудових (відсоткових, від власності тощо) зростання якості життя та ін.

Щодо зайнятих та безробітних у структурі економічно активного населення, з 2001 р. до 2008 р. характерною рисою національного ринку праці була тенденція поступового зростання рівня зайнятості населення – з 55,8 % у 2000 р. до 59,3 % у 2008 р. – та зниження рівня безробіття – з 11,6% до 6,4% відповідно. Внаслідок економічної кризи у 2009 р. рівень зайнятості знизився до 57,7%, а рівень безробіття збільшився до 8,8%, однак з 2010 р. зазначені показники знову набули позитивного руху – і у 2012 р. рівень зайнятості підвищився (до 59,7%), а безробіття – зменшився до 7,5% (рис. 3).

Рис. 3. Рівень зайнятості та безробіття населення України у 2001-2012 роках [1]

Недвлячись на те, що в останні роки в Україні відбувається поступове збільшення кількості зайнятих, в країні існує значний дефіцит трудових ресурсів необхідної якості та кваліфікації, що стає суттєвим обмежувачем прискорення темпів економічного розвитку.

В Україні із числа незайнятих працевлаштовується менше третини громадян, і це при тому, що щорічно потреба підприємств в робітниках для заміщення вільних робочих місць є досить великою. Модернізація виробництва, розширення застосування та розвиток нових наукоємних технологій ведуть до змін професійно-кваліфікаційної структури попиту та пропозиції на ринку праці та підвищення вимог до якості робочої сили. Сучасне становище характеризується високою нестачею кваліфікованих кадрів за окремими професіями та спеціальностями. Швидке зростання економіки призвело до того, що деякі галузі зростають на 20–50 % на рік, проте пропозиція робочої сили у цих сферах, навпаки, скорочується. Однією з причин неспівпадіння попиту та пропозиції на ринку праці є те, що втрачено престиж робітничої професії, а звідси – нестача відповідних кадрів для комплектування підприємств. Це знайшло підтвердження в проведеному аналізі попиту та пропозиції за період 2000- 2012 рр. (табл. 2).

Таблиця 2

Попит та пропозиція робочої сили у 2000- 2012 рр. [1]

	Безробітне населення працездатного віку зареєстроване у державній службі зайнятості, тис.ос.	Кількість незайнятих громадян, які скористалися послугами державної служби зайнятості, в цілому за рік			Потреба в робочій силі, на кінець року, тис.ос.	Навантаження незайнятого населення на одне вільне робоче місце, вакантну посаду, на кінець року, ос.
		Всього, тис.осіб	Працевлаштовано, тис.ос.	Перебували на обліку, на кінець року, тис.ос.		
2000	1 178,70	2 744,10	597	1 188,00	68,2	17
2001	1 063,20	2 760,20	772,7	1 028,80	96,9	11
2002	1 028,10	2 799,20	831,8	1 055,20	123,9	9
2003	1 024,20	2 835,20	877,3	1 003,70	138,8	7
2004	975,5	2 900,60	984,2	998,9	166,5	6
2005	891,9	2 887,70	1 049,80	903,5	186,6	5
2006	784,5	2 700,40	1 070,80	780,9	170,5	5
2007	673,1	2 419,70	1 098,60	660,3	169,7	4
2008	596	2 500,70	1 084,00	876,2	91,1	10
2009	693,1	2 143,30	702,7	542,8	65,8	8
2010	452,1	1 847,40	744,5	564	63,9	9
2011	505,3	1 855,00	762,7	501,4	59,3	8
2012	467,7	1 826,10	764,4	526,2	48,6	11

Подальші дослідження проблеми невідповідності попиту та пропозиції на ринку праці України показали, що на сьогоднішній день найважливішою проблемою залишається невідповідність заявлених вакансій у державну службу зайнятості й професійних характеристик незайнятих громадян, які шукають роботу. В 2012 р. зросла потреба підприємств в працівниках сфери торгівлі та послуг (в 2,2 рази), професіоналах та фахівцях (в 1,28 рази), працівниках робочих професій (в 2,7 рази).

На підприємствах України на сьогодні катастрофічно не вистачає ремонтного персоналу всіх напрямків і категорій: будівельників, верстатників й інших. Сьогодні потрібні: токарі, токарі-розточувальники, фрезерувальники.

Однією з основних причин дисбалансу на ринку праці є неспівпадіння структури професійної освіти з потребами підприємств у робочій силі, що обумовлює значні непродуктивні витрати державних і особистих коштів громадян, моральні втрати суспільства. На ринку праці набуло поширення негативне явище, коли випускники професійних і вищих навчальних закладів не можуть працевлаштуватись, оскільки спеціальність, яку вони отримали, не потрібна економіці. Так, незважаючи на постійне зниження реального рівня безробіття, на обліку в центрах зайнятості перебуває 25 - 30 тис. випускників вищих і професійно-технічних навчальних закладів. Найбільша кількість безробітних серед випускників вищих навчальних закладів III—IV рівнів акредитації — за спеціальностями «Облік та аудит», «Банківська справа», «Правознавство», «Економіка підприємництва» та випускників навчальних закладів I—II рівнів акредитації — фахівців з бухгалтерського обліку і операторів комп'ютерного набору, працівників сфери торгівлі та побутових послуг [4].

В Україні щорічно відбувається випуск фахівців I - IV рівнів акредитації (табл. 3), але певна частина їх не має можливості отримувати подальшу безоплатну освіту, підвищувати кваліфікацію або перекваліфіковуватися, оскільки хоч обсяги державного замовлення в Україні мають позитивну динаміку, але обґрунтованість їх галузевого розподілу викликає чималу критику на різних рівнях. Наслідком деформацій у підготовці фахівців та потреб роботодавців є низький рівень працевлаштування молодих фахівців.

Таблиця 3

Показники діяльності вищих навчальних закладів України у 2000-2013 рр.

(на початок навчального року)

	Прийнято студентів, тис.		Випущено фахівців, тис.	
	I-II рівнів акредитації	III-IV рівнів акредитації	I-II рівнів акредитації	III-IV рівнів акредитації
2000/01	190,1	346,4	148,6	273,6
2001/02	201,2	387,1	147,5	312,8
2002/03	203,7	408,6	155,5	356,7
2003/04	202,5	432,5	162,8	416,6
2004/05	182,2	475,2	148,2	316,2
2005/06	169,2	503,0	142,7	372,4
2006/07	151,2	507,7	137,9	413,6
2007/08	142,5	491,2	134,3	468,4
2008/09	114,4	425,2	118,1	505,2
2009/10	93,4	370,5	114,8	527,3
2010/11	129,1	392,0	111,0	543,7
2011/12	105,1	314,5	96,7	529,8
2012/13	99,8	341,3	92,2	520,7

Недивлячись на певну позитивну динаміку зростання відсотка охоплення молоді вищою освітою університетського рівня (більше ніж на 70%), ситуація щодо зайнятості громадян з вищою освітою в Україні залишається гострою. Спостерігається значна частка не працевлаштованих у чисельності випущених фахівців. Причиною цього є збільшення конкуренції, зміна престижності професій, збільшення вимог до особистісних якостей та професійних знань при прийомі на роботу.

Разом із значною пропозицією існує великий попит на робочу силу, що може слугувати однією з ознак недостатності рівня професійних знань вимогам роботодавців. В цьому аспекті структурні зрушення в потребі підприємств є доказом того, що інтелектуальна складова якості праці має сьогодні вирішальний вплив на конкурентну позицію працівника. Зокрема, на тлі загального спаду потреба у фахівцях та професіоналах скоротилась не настільки суттєво, як для робітничих професій, в тому числі, працівників з певною професійною підготовкою.

Таким чином, на сучасному етапі економічного розвитку на ринку праці України спостерігається значний дисбаланс між попитом та пропозицією робочої сили, який потребує негайного регулювання на основі використання механізму державно-приватного партнерства.

РЕЗЮМЕ

У статті зазначено, що на сучасному етапі функціонування ринку праці України особливої актуальності набули питання збалансованості попиту та пропозиції робочої сили. В статті представлено ґрунтовний аналіз показників попиту та пропозиції на ринку праці України. Зроблено висновок, що на сучасному етапі економічного розвитку на ринку праці України спостерігається значний дисбаланс робочої сили.

Ключові слова: ринок праці, попит робочої сили, пропозиція робочої сили, зайнятість, безробіття.

РЕЗЮМЕ

В статье указано, что на современном этапе функционирования рынка труда Украины особую актуальность приобрели вопросы сбалансированности спроса и предложения рабочей силы. В статье представлен анализ показателей спроса и предложения на рынке труда Украины. Сделан вывод, что на современном этапе экономического развития на рынке труда Украины наблюдается значительный дисбаланс рабочей силы.

Ключевые слова: рынок труда, спрос и предложение рабочей силы, предложение рабочей силы, занятость, безработица.

SUMMARY

The article stated that at present functioning of the labor market Ukraine gained particular importance balancing demand and supply of labor. This paper presents a detailed analysis of supply and demand in the labor market of Ukraine. It is concluded that at the present stage of economic development on the labor market in Ukraine there is a significant imbalance of the workforce.

Keywords: labor market, labor demand, labor supply, employment and unemployment.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Державний комітет статистики [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Калініна С.П. Ринок праці і зайнятість: теоретико-методологічний аспект (Монографія) / С.П.Калініна. – Донецьк: ДонНУ, 2005 р. – 227 с.

3. Ланська С.П. Аналіз демографічної складової формування робочої сили України в контексті інтеграції до міжнародного ринку праці / С.П.Ланська, С.П.Калініна // Проблеми розвитку внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект. – Сборник научных трудов. Донецк: ДонНУ, 2009. – С. 1054-1059.
4. Маршавін Ю. Шляхи врегулювання професійно-кваліфікаційного дисбалансу на ринку праці / Ю. Маршавін // Україна: аспекти праці. - 2007. - № 6. – С. 25-29.

УДК 330.111.62

КОНТРАКТ ПОСТАЧАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ЯК МОДЕЛЬ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

Брайловський І.А., кандидат економічних наук, директор ДП «Наукова спілка Донбасу»

Постановка проблеми. Державно-приватне партнерство сьогодні широко використовується для реалізації державних завдань по створенню об'єктів інфраструктури і їх оновленню, включаючи школи, громадський транспорт, охорону здоров'я, автомобільні дороги, аеропорти, водопостачання, тунелі, порти, мости, музеї, бібліотеки, суди, соціальні будинки, урядові установи.

Механізм ДПП по суті дозволяє досягти чіткості в описі вимог до результату проекту, складання контрактів, які забезпечені правовим захистом з відчутними стимул-реакціями і прозорою процедурою тендеру на укладення контракту. Забезпечити це дозволяє вроблена система моделей контрактів ДПП, одну з яких ми розглянемо в даній статті.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналізу моделей проектів державно-приватного партнерства присвячена значна кількість наукових публікацій. Серед найбільш цікавих, на нашу думку, хотілося б відзначити роботи М.Деватріона, П. Легро, В.Кувенова, А.Ренда, Л.Шрефлера, П.Скрівена, Л.Єфімової, А.Уварової.

Мета статті – проаналізувати таку модель державно-приватного партнерства, як контракт постачання та управління.

Виклад основного матеріалу. В рамках формування моделей ДПП визначаються права і обов'язки, які держава передає на реалізацію приватному сектору, при цьому вигоди, які отримуються сторонами, залежать від розподілу ризиків між ними і вибору механізму платежу з боку держави приватному сектору.

Структура проектів ДПП може бути достатньо складною, з участю в договірних відносинах значного числа сторін, включаючи уряд, спонсорів проекту, операторів проекту, фінансистів, постачальників, підрядників, інженерів, третіх осіб і клієнтів. Створення спеціального комерційного підприємства, яке називається – проектна компанія (SPV) є ключовим елементом більшості проектів ДПП. SPV є юридичною особою, яка здійснює проект, і всі договірні угоди між різними сторонами ведуться за допомогою переговорів між ними і SPV. Створення і використання SPV є переважним способом реалізації проектів ДПП в умовах обмеженої ситуації або ситуації без права регресу, коли кредитори покладаються на грошові потоки проекту і безпеку в його рамках своїх активів, як єдиного засобу для погашення боргів. На рис. 1 показана типова уніфікована структура проекту державно-приватного партнерства. Фактична структура проекту залежить від виду моделі партнерства, які розглядаються нижче.

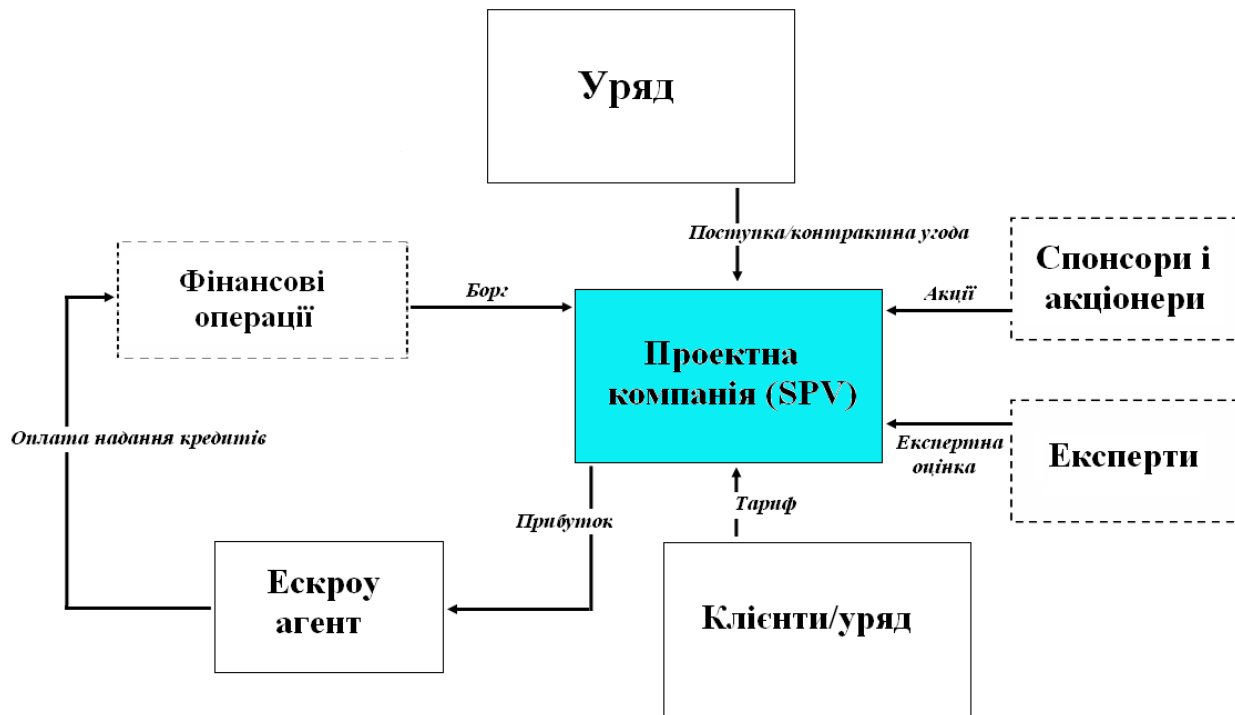

Рис. 1. Типова структура проекту ДПП

Примітка: ескроу агент (англ. Escrow Agent), фізична або юридична особа, яка тимчасово зберігає документи, гроші та інші матеріали від імені двох сторін, які уклали договір.

Джерело: розроблено автором за: Mário Franco, Cristina Estevão. The role of tourism public-private partnerships in regional development: a conceptual model proposal // http://www.scielo.br/scielo.php?pid=S1679-39512010000400003&script=sci_arttext

Моделі державно-приватного партнерства варіюються від короткострокових договорів простого управління (з потребою або без потреби в інвестиціях) до такої довгострокової і дуже складної моделі BOT, як роздержавлення. Ці моделі відрізняються головним чином за:

- правом власності на основні засоби;
- відповідальністю за інвестиції;
- розподілом ризиків;